

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 1. De deliberatione ad iudicandum de peccatis considerata ex parte
intellectus,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

LIBER PRIMVS, ET OPERIS TOTIVS VNDECIMVS.

DE HIS QUAE AD IUDICANDVM DE
peccatis consideranda sunt ex parte effi-
cientis ipsorum.

PROOEMIUM.

PECCATI causa efficiens immediata ex D. Thoma 1. 2. q. 75. art. 1. est voluntas in actum suum exiens sine directione rationis & legis aeternae. Nam cum peccatum sit liber actus hominis, necesse est ut proficiatur à voluntate, per quam homo ipse est suorum actuum dominus, liberam habens potestatem eos exercendi, vel non exercendi: hoc vel illo modo exercendi: ut ieiunandi vel non ieiunandi: & ieiunandi sumendo in cibum & potum panem tantummodo & aquam: vel seruando communem ceterorum ieiunantium consuetudinem. Quod dominium (fide credendum ex Conc. Trid. sess. 6. can. 4. 5. & 6.) hereticus negat homini, aduersatur enim apertis sacrae Scripturae verbis Gen. 4. Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius: & Ecclesiast. 35. Deus ab initio constituit hominem & reliquit illum in manu consilij sui: & cap. 31. Qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala: & non fecit. Tum etiam communi omnium notationi, nam omnes hoc vno separant hominem ratione videntem, à pueris, amentibus, & bestiis, quod ille presente cibo possit, etiam famelicus, cohibere se ab esu: pueri vero amentes, & bestia non possint, nisi violentià ipsi illatà, unde sit ut serui potius, quam Domini suarum actionum censeantur.

Ad hoc quia voluntas in suis actionibus sequitur iudicium intellectus: sicut appetitus sentiens, iudicium sensus: suo quoque modo intellectus causa est efficiens peccati: ex eoq; munere dirigendi voluntatem, dicitur practicus: voluntas vero dicitur deliberata vel indeliberata pro dignitate eiusmodi iudicij. ipsum enim duplex est: vnum perfectum, quo intellectus antegressa deliberatione, de qua paulo post, iudicat aliquid esse agendi aut non esse agendum: alterum imperfectum quo sine deliberatione, & ex sola nuda apprehensione rei conuenientis vel non conuenientis, idem iudicat. Atq; voluntas quatenus in functione sui muneris sequitur prius iudicium, dicitur deliberata: & actus ipsius deliberatus: quatenus vero sequitur posterius iudicium, dicitur indeliberata: & actus ipsius, indeliberatus: per quos ipsa more ceterarum facultatum determinata à natura in id quod obicitur sibi, fertur necessario impetu: cum per actum deliberatum tanquam libera suiq; iuris, ad vnum ex pluribus propositis determinet se per seipsam.

Ceterum ex cap. Sed pensandum est distinct. 6. in perpetracione peccati cernitur progressus quem sanctus Iacobus in sua Canonica cap. 1. vers. 14. 15. & 16. attigit. Primo quidem loco, est suggestio, id est, representatio alicuius rei afferentis sensualem delectationem, aut dolorem, quae ut plurimum prouenit à Diabolo, circumueniente quarendo quem deuoret. 1. Pet. 5. Unde ille dicitur nos tentare, id est, suggerere nobis ea quibus sensualitas sic afficitur, ut intellectum & voluntatem inclinet ad ea persequenda, vel fugienda, contra legis aeternae praescriptum. Prouenit etiam plerumq; à mundo, id est, à prauis hominibus, qui sunt ceteris exemplo mala vita. Secundo loco vero, est oblectatio aut molestia, quam sensualitas expe-

ritur in eo quod suggeritur. Ad demum tertio loco est, voluntatis cum sensualitate consensus. Nam quando homo animaduersa culpa, ad quam sensualitatis affectus ducit, non terretur maiestate Dei, quae inde offendenda est: sed victus blanditijs carnis & amore sui, eoque effertur, ut per summam superbiam neglecto Domini mandato, carnali affectui voluntate consentiat: perpetratur peccatum quod dicitur cogitationis: cui superadditur peccatum oris & operis, cum homo ipse sine ullo sensu reatus, cui coram Deo obnoxius est, culpam intus latentem alijs hominibus aperit exterius, vel etiam in opus redigit. In quo progressu ex eodem cap. Sed pensandum est: nobiscum agitur sicut actum est cum primo parente in perpetracione primi peccati. Serpens enim suggestit Euae, quam iucundus esset ille fructus de quo ne comederent, prohibuerat Deus: ex qua suggestione delectata est Eua, aspectu & gustu eiusdem fructus: quae demum traxit Adamum in consensum comedendi: sicque perpetratum est primum peccatum. Quae cum ita sint, quodam modo etiam Diabolus, prauis homines, & sensualitas poni debent in numero causarum efficientium peccati.

Ut autem ad rem accedamus: ad iudicandum de peccatis ex ipsorum efficiente, quadam nobis consideranda sunt ex parte intellectus deliberantis: quadam ex parte voluntatis deliberatae, & quadam ex parte sensualitatis allicientis voluntatem ad peccatum. Ex parte vero Demonis aut hominis deprauati, nihil speciale occurrit considerandum quod ad nostrum institutum faciat. Occurrunt vero multi qui agunt de ratione fugiendi peccata: nempe Concionatoribus ac Scripturibus librorum piorum. Contenti erimus dictis in libro secundo & in capitulo quinto libri quarti: cum maxime tantae hodie sapperat copia librorum, quibus abundantissime instrumur ad cauendas talium hostium insidias propulsandosq; impetius.

CAPVT I.

De deliberatione ad iudicandum de peccatis consideranda ex parte intellectus.

SVMMARIVM.

- 1 Duo qua deliberatio importat.
- 2 Quatuor gradus deliberationis.
- 3 Ilorum differentia.
- 4 Iudicium intellectus, quod deliberatio importat, vniuersale esse potest aut particulare: per hocque regitur voluntas in agendo: quod triplex esse potest.
- 5 Singulare iudicium practicum potest sub vniuersali vero falsum esse, & quomodo.
- 6 Regula de peccatis iudicandi ex deliberatione.
- 7 Duae exceptiones quas eadem patitur.
- 8 Quae non sunt in se deliberata: possunt esse in sua causa, & rationem peccati sortiri.
- 9 De cuius peccati grauitate, quomodo iudicari debeat.

DVo ex parte intellectus deliberantis, sunt consideranda ad iudicandum de peccatis; deliberatio & ignorantia.

De deliberatione autem notandum est ex Caiet. 2. 2. qu. 88. artic. primo, eam importare duo. Vnum est, per intellectum practicum facta collatio inter multa, scilicet inter affirmationem & negationem: ut inter facere & non facere: alterum est determinatio ad vnum; quae duplex est: vna intellectus practici in dictae collationis conclusione, iudicantis profequendum aut fugiendum esse illud de quo deliberatur: altera voluntatis acceptantis, id quod iudicio intellectus practici fuerit determinatum. Quam determinationem, perinde ac praecedentem, pertinere ad deliberationem: Caiet. ex eo confirmat, quod quantumcunque aliquis iudicat sibi hoc magis quam aliud expedire, non adhuc tamen dicitur deliberasse donec voluntatem suam determinauerit ad illud quod iudicatum fuit: seu, quod idem est, in idipsum consentit.

Quatuor verò sunt deliberationis gradus, ut idem author ibidem attingit. Primus est, deliberationis factæ cum manifesta & perceptibili collatione: qua scilicet rationibus hinc inde allatis (quas suppediant circumstantiæ rerum quæ inter se conferuntur, argumentantes concludimus hoc potius, quam illud esse faciendum: ut potius ingrediendum esse religionem, quam ducendam uxorem.

Secundus gradus est deliberationis factæ cum collatione pene imperceptibili: qualis est cum alicui, ex improviso occurrit hostis, cuius aspectu vehementer irâ commotus, repente in eum irruit & occidit, Censetur enim id egisse ex deliberatione, qua inter se contulerit occidere, tanquam bonū velle, aut iucundum, quod suggererat perturbatio: & nō occidere, tanquam bonum honestum quod suggererat conscientia, dicens illicitum esse occidere proximum: illudque voluit quod erat suæ perturbatiōi magis consonum. Idem iudicium est (quemadmodum attingit Azor in 1. parte Moral. Institut. lib. 1. cap. 28. quæst. 5.) cum alias intellectus plura bona siue eiusdem generis; ut duo iucunda; aut duo honesta: siue diuersi, ut vnum iucundum & alterum honestum, voluntati proponit, ad hoc sufficienter, ut ipsa vnum liberè velle, amareque possit, & alterum non velle ac repudiare.

Tertius gradus est deliberationis, ex qua is censetur agere, qui postquam initio operis deliberavit, progreditur in eodem opere, actu deliberandi intermissio: exempli gratia qui scribit non deliberat toto scriptiōis tempore: sed tantum initio illius, & tamē tota ipsa scriptio dicitur actio deliberata.

Quartus gradus, est deliberationis, ex qua is censetur agere, qui cognoscens se ex habitu seu consuetudine, vel ex aliquo prauo affectu, solere oblata certa aliqua occasione probabili in aliquod peccati genus: negligit talem habitum extirpare vel affectum prauum curare. Talis enim si oblata occasione in eiusmodi peccatum ruat, nulla etiam facta plurius inter se collatione censetur deliberatè peccare. Quod idem iudicandum est de eo, qui cum tenetur, & potest deliberare, negligit deliberationem: ut accidit ei qui laborat ignorantia vincibili, de qua in sequenti capite.

Atque in horum quatuor graduum duobus primis, deliberatio est actualis, & in duobus aliis tantummodo virtualis: siquidem in tertio, deliberatio est tantum virtute actus deliberandi, qui vsurpatus fuit initio operationis: & in quarto, tantum virtute interpretatiua actus deliberandi, in eo qui negligit prauum habitum, aut prauum affectum corrigere: talis enim omittendo deliberationem adhibere, quam tenetur & potest, censetur deliberationi contrariæ adherere.

Iudicium vero intellectus practici, quod ex ipso Caiet. deliberatio importat, potest esse vel vniuersale, ut illud quo absolute iudicatur non esse committendum furtum: vel singulare, ut illud quo iudicatur hoc furtum: v.g. talis rei Deo dicatæ, non esse committendum: istudque est quo voluntas ad agendum applicatur: quandoquidem actus non exercetur in vniuerso genere, sed in singulari. Et potest perfici tribus modis. Primò, iudicando simpliciter non esse committendū hic & nunc: postremò, iudicando peius esse ipsum committere, quam aliquid aliud.

Porro quamuis iudicium singulare contineatur sub vniuersali, tanquam inferius sub suo superiori, ideoque videatur illi per omnia debere in veritate & falsitate consentire; fieri tamen potest, etiam in eodē homine, ut generali iudicio existente vero particulari sub eo contentum, sit falsum & erroneum; siue ex ignorantia alicuius circumstantiæ, quæ necessario cognoscenda erat ad rectè de re proposita iudicandum in singulari (sicut accidit in iudicio erroneo Iacob cognoscentis Liam pro Rachele, Gen. 29.) siue ex insufficienti consideratione omnium circumstantiarum rei de qua agitur: ut solet in iudicio erroneo eorum, quibus infirmitas carnis, seu nimia perturbatio non permittit circumstantias rei propositæ, sufficienter considerare, sed facit præcipitare iudicium: siue deniq; ex ipsius rei propositæ comparatione cum aliis, quibus melior aut certè minus mala esse perperam iudicatur: ut accidit in iudicio erroneo peccantium ex malitia, qui nullum habentes ignorantia vel passionis impedimentum considerandi circumstantias rei de qua agitur, eas expendere nolunt suis affectibus indulgendo.

Regula generalis iudicandi de peccatis ex deliberatione.

Expositis ad hunc modum ijs, quæ ad deliberationem pertinent, vna regula generalis statui potest iudicandi ex illa de peccatis, quæ est.

Ad rationem peccati, deliberationem iudiciumve intellectus deliberatum ita requiri, ut vbi non adfuerit, nec peccatum adfuisse iudicari debeat. Hæc confirmatur primò, per cap. Sed pensandum est, dist. 6. vbi dicitur consentiendo ex deliberatione, peccatum perfici. Deinde ratione, quia actus voluntatis liber, quale est peccatum, requirit ipsum deliberatum intellectus iudicium. Ideo enim ex communi sententia (quod etiam habetur ex Clement. Si furiosus De homicidio) facta non modo puerorum ante usum rationis, & amentium, ac furoforum, sed etiam ebriorum & dormientium, excusantur à peccato tanquam perpetrata sine illo deliberato iudicio.

Excipe verò primò, nisi forte quis ebrietate aut somno vteretur tanquam instrumento perpetrandi criminis præcogitati: prout vniuenit ei (quod exemplum ex D. Thom. & Caiet. habet Nauar. in Enchir. p. 16. nu. 8.) qui dormiturus, se de ditâ operâ certâ ratione disponit, ut in somno polluat; aut vino obruit ut in ebrietate aliquem occidat. Nam talis non excusaretur à peccato, quasi egerit ex indeliberatione, quia tunc interuenit deliberatio tertij gradus, quæ facta est in peccati inchoatione ante somnū. Ea enim manet virtute, quo tempore in somno vel in ebrietate facinus perpetratur. De qua re præclare differt Caiet. 2. 2. quæst. 174. art. 5. Excipe secundo, nisi quis sciens se consueuisse in somno vel ebrietate facinus aliquod perpetrare; ut arma corripere ac percutere; non adhibeat diligentiam quam debet in præcauendo: ut in remouendo à se arma; ne dum somno vel ebrietate corripitur noceat alicui. Nam nec talis si dormiens vel ebrius aliquem occideret, excusaretur à peccato per defectum deliberationis: quia illa quæ est quarti gradus interuenit, ut manifestum est.

Quas duas exceptiones Covar. tractans ad Clement. Si furiosus, initio 3. partis num. 6. & 7. addit ex Diuo Thoma, & nonnullis aliis: facta dormientis, quæ tanquam indeliberata non habent ex se rationem peccati, illam habere posse ex sua causa in qua sunt deliberata: v.g. pollutionem contingenter in somno ob ingluuiē, aut turpes cogitationes diurnas, peccatum esse: quia etiam si non sit actus directè in seque deliberatus; est tamen deliberatus indirectè, seu in alio, ex quo tanquam ex causa sequitur ordinariè: adeo ut acceptando illud, pariter ipsum acceptari censetur: eo scilicet modo quo is, qui feruente sole vult in campo ambulare, censetur quoque velle æstare. Quod quidem sufficere ad peccatum, Caiet. loco cit. ex eo confirmat: quod euerteretur alioqui doctrina quæ de voluntario indirecto communiter traditur: ipsum nimium esse liberum, ac laude vel vituperio, præmio vel supplicio dignum. Nec tunc erit locus excusationi per ignorantiam inuincibilem: quia cognitio causæ, ordinariè connectæ cum suo effectu, huius præuidendi mortuum occasionemque sufficientem præbet: quod non vsuuenit; locusque est prædictæ excusationi, quando ex causa effectus sequitur tantum ex ordinariè.

Aduerte autem obiter, factum in ebrietate aut alias extra usum rationis, ita esse peccatum, ut non excedat malitiam causæ in qua sola fuit liberè volitum: ideoque si ebrietas ex qua homicidium sequitur, fuerit solummodo peccatum veniale: erit & ipsum homicidium; non autem mortale, sicut esset in se, nec solummodo in sua causa, volitum. Ad quod facit illud D. Augustini de Loth, relatum 15. quæst. 1. cap. Inebriauerunt. Culpandus est quidem non tamen quantum ille incestus, sed quantum illa ebrietas meretur: hincque D. Thom. 1. 2. quæst. 76. art. 4. ad 2. ait homicidium commissum à sobrio esse grauius peccatum quam commissum ab ebrio, & scilicet ebrietatem; quod ita explicatur. Homicidium ex se, & ut à sobrio committitur, habeat ex hypothesi, malitiam octo graduum, & ebrietas malitiam duorum, quia homicidium quod per hanc committitur quodque tantummodo in ea est volitum, eoque sequenter habet tantummodo malitiam duorum graduum: duplo certè plus malitiæ inest in homicidio, quod à sobrio committitur: quam in ebrietate simul & homicidio per eam commissio.